

Володимир КАЛУГА**ФУНКЦІОНАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ
КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВА У
БУТТІ ЛЮДИНИ З ОГЛЯДУ НА
ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНИЙ ПРАГМАТИЗМ****Анотація**

Парадоксальність існування чого б то було, представленого у досвіді людини, полягає у тому, що усякий феномен водночас змінний і незмінний. Як наслідок, стає зрозумілим, чому постійно зберігається актуальність дослідження «вічних» питань, на які б здавалося можна знайти однозначну відповідь. І таким чином припинити всякі пошуки, одного разу встановивши істину. Щонайменше дослідження відбуваються завжди у змінних обставинах та умовах, а отже їх набутки постійно висвічують різні грані одного й того ж. Це твердження, безумовно, стосується також і феномену культури та мистецтва. Будучи неспростовними супутниками існування людини як уособленої істоти, а з іншого боку – у своїй множині, згадані феномени виявляються постійно мінливими.

Між тим, встановлення їх оптимального функціонального навантаження у дискретний період існування людини сприяє якомога повнішій орієнтації останньої у поточному бутті. Зокрема дозволяє сформуванню, так би мовити, продуктивне враження про перманентний зміст існування як конкретної людини, так і людської спільноти загалом. Таким чином сприяє тому, аби людина максимально ефективно використовувала свої зусилля та енергію впродовж свого існування, направляючи їх у русло самореалізації (реалізації власних проєктів) та (само)вдосконалення.

Відтак, у статті головна увага зосереджена на осмисленні культури як такого собі буттєвого континууму людини/людства, який є водночас «творінням» суб'єкта, відмінного від людини, та «продуктом» творчої активності людини у масі своїй. У такому разі культура виявляється деякою глобальною і глибинною причиною соціального руху і розвитку (чи деградації) людини/людства, оскільки певним чином протистойть чистій природі людини. Тобто між чистою природою людини та культурною формою її буття виявляється певна несумісність, що породжує напруги, а остання стає рушійною силою до змін. Мистецтво ж у такому разі виступає своєрідним посередником поміж цілісною, себто досконалою у контексті будь-якої ціннісно-моральної системи, та буденною людиною. Окрім того, мистецтво виявляється таким собі лакмусовим папірцем, що дозволяє виявляти рівень «токсичності» культурного середовища зокрема.

Ключові слова: культура, мистецтво, людина, зміст існування, функціональне навантаження.

Актуальність досліджуваної проблематики. Сучасній людині, – з огляду на ситуацію представника тотальної більшості або маси, – притаманна тенденція дедалі більшого захоплення теоретичним способом існування. Зокрема, джерелом поточних переживань індивіда стають переважно розмірковування з приводу чого б то було, а не сама безпосередня практика; відповідно – досвід інших, до того ж, як правило, вигаданий, переданий у тексті чи за посередництва кінематографа або що, а не свій власний, набутий в потоці вирішення життєвих завдань. Втеча в «хмару марень (рос. грез)» супроводжується практично неусвідомленим, а отже і неконтрольованим з боку індивіда зануренням у простір віртуального світу. Відповідно лєвова частка його уваги концентрується на трактуванні і разом з тим на ставленні до предмету цікавості. Тоді як суто функціональне навантаження феноменів, представлених в існуванні суб'єкта пізнання і активності, залишається поза його увагою. Останнє призводить до, щонайменше, явно викривленого відтворення дійсності, а також змістовності буття, у т.ч. конкретної людини та людини загалом (а отже і надання завідомо спотвореного змісту власному існуванню та діяльності). Природно, це відбивається на стилі і способі існування сучасної людини, котре, як свідчать численні дослідження та й саме життя, є далеко не затишним. Тож, тяжіння до того, аби щонайточніше розкрити функціональне навантаження тих чи інших феноменів (у бутті людини), очевидно, сприяє тому, аби виробити якомога ефективніші механізми облаштування індивідуального і водночас спільного (простору) існування та надання чи повернення йому затишку.

Наразі йдеться про феномен культури як атрибуту буття людини та мистецтва як вищого аспекту культури, що найповніше виказує особливості внутрішнього стану конкретної людини та загальної атмосфери, притаманної тій чи іншій спільноті або й людству загалом, оскільки останнє апелює радше до глибинного, тобто ірраціонального начала людини, аніж до раціонального прояву її природи, замкнутого на рефлексії.

Набутки досліджень щодо обраної тематики. Оскільки культура є ключовим феноменом людського буття, з результатів теоретичного її дослідження, очевидно, можна сформувати величезну бібліотеку. Відтак жодного життя не вистачить все те перечитати. І все ж домінантними щодо трактування культури на разі виявляються аксіологічні концепції. У їх межах культура розглядається як світ щонайширшого спектру цінностей від суто споживчого до, так би мовити, піднесено-одуховленого ґатунку, які неодмінно продукує, реалізує, а, по-суті, неспростовно

вимушена продукувати і реалізувати, та якими послуговується людина в своєму існуванні і (вимушеній) активності. Прийнято вважати, що родоначальниками аксіологічного підходу до розуміння суті культури є німецькі мислителі Вільгельм Дільтей, Вільгельм Віндельбанд та Генріх Ріккерт. Зокрема, на думку Дільтея, культура як таке собі джерело, а також умова та стимул до самопізнання людини, реалізує цю свою головну функцію за посередності цінностей. Продукуючи ті чи інші цінності, людина таким чином відкриває в собі ті чи інші грані свого єства і інтуїтивно схоплює їх. Своєю чергою Віндельбанд та Ріккерт схилилися до ідеї про те, що цінності виступають своєрідним стрижнем, навколо якого формується культура як простір реалізації творчого начала людини. Відповідно зміна цінностей або перегляд їх ієрархії неодмінно тягнув за собою і трансформацію культурного простору. Тримаючись і руслі подібного контексту, сучасні культурологи, зокрема П. Гуревич, О. Чавчавадзе, піддають осмисленню суть феномену цінності загалом та природу тих чи інших цінностей. Приміром, до фундаментальних цінностей вони зараховують ідеї, котрі виступають як для індивіда, так і для спільноти певними життєвими орієнтирами, а також сукупність норм, стандартів та ідеалів, як своєрідних регуляторів і впорядковувачів людської активності та відносин, з якими індивід (обов'язково, усвідомлено чи автоматично) співвідносить свою діяльність в ході просування до певної мети чи реалізації намічених цілі і завдань.

Якщо ж розглядати культуру як штучний, тобто сформований за посередництва цілераціональної діяльності, простір помешкання людини або ж сукупність умов і обставин, необхідних та достатніх для перманентного «виробництва» людини, то цінності можна розуміти як систему своєрідних еталонів та констант, на основі яких зводиться перманентно мінливий «технічний проект» штучного помешкання істоти, схильної до рефлексії, себто культури, а також згідно з якими підтримується функціональний стан культури. Відповідно, якості домінуючих цінностей визначають «обличчя» культури і, як наслідок, усереднений образ представника мас, а з іншого боку – виказують домінуючі риси і характеристики представника елітних кіл. Згаданий щойно образ в свідомості мас, в просторі громадської думки та на рівні індивіда закріплюється як дещо належне, правильне, таке, що відповідає нормі. Відтак цінності виконують функцію норм та директив, відповідно до яких впорядковується простір спільного помешкання соціальних істот і відтворюються загальні принципи існування соціальної, тобто культурної істоти.

Зрештою, цінності є біологічно не наслідуваними регуляторами людського існування і поведінки. Відтак прихильники аксіологічних концепцій культури сходяться на тому, що сама по собі культура є своєрідною ідеальною моделлю життя людини – втіленням і реалізацією на-

лежного в суцюзому. Таким чином, будучи свідомою і моральною істотою, спираючись на цінності, людина здатна самостійно формувати і підтримувати в функціональному стані простір власного існування – окультурений життєвий світ.

Безумовно, повноти відтворення загальнопоширеного розуміння суті культури не можливо досягти без врахування слушних моментів, розкритих, окрім іншого, у теологічній, еволюціоністській, а надто просвітницькій концепціях. Адже за кожною з них стоять світила світової філософської думки. Зокрема у феномені культури так чи інакше вбачали проміжну ланку між Творцем і людиною Аврелій Августин, Микола Бердяєв, Павло Флоренський та багато інших. Культура як результат еволюційного поступу людини у той чи інший спосіб обґрунтовується у працях англійського історика Едварда Тейлора, американського вченого Льюїса Моргана, а також Карла Маркса та Фрідріха Енгельса як і інших прихильників ідеї еволюціонізму. У кінцевому залишку з позицій еволюціоністів, складається на те, що культура народжується з лона (суспільної) праці, а отже має власну історію, в якій людська діяльність розкривається не тільки як виробництво речей, ідей, а й як творення самої людини, її самореалізація. Як наслідок, культуру можна представити як інтегроване виробництво, кінцевим продуктом якого є людина, саме ж по собі виробництво є передусім таким собі рухом, деяким розвитком.

Своєю чергою, високі імена Імануїла Канта, Фрідріха Шіллера, Георга Гегеля, котрі кожен на свій лад обстоювали переконання у тому, що культура є наслідком розгортання закладених в людині якостей та здібностей, безперечно, чинять потужний вплив на загальне уявлення про суть та функціональне навантаження культури. Відтак, просвітницька версія суті культури видається найлюдиноцентричною з-посеред інших, щоб не сказати найлюдинолюбнішою. Про те і у цієї концепції є опоненти, голос яких чутно особливо у часи духовних криз. Зокрема Альфред Розенберг відверто критикує «просвітництво» у тогочасних, а, по великому рахунку, сучасних його формах і проявах: «Не «техніка» вбиває усе живе, а людина, що вироджується. Вона внутрішньо спотворена, тому що їй у критичну годину її долі нав'язали чужий мотив: виправлення світу, гуманність, культура людства» (Розенберг, 2015: 241).

Результати дослідження. Очевидно, орієнтовним визначенням феномену культури, від якого варто відштовхуватися у міркуваннях, слід вважати те, що сформульоване в документах ЮНЕСКО, оскільки воно автоматично є прийнятним для переважної більшості людства. Відтак в масштабах світу під культурою прийнято розуміти «спектр самобутніх духовних, матеріальних, інтелектуальних та ментальних рис спільнот або соціальних груп, котрі визначають особливості як мистецтва та літе-

ратури, так і стилів існування, варіантів упорядкування простору спільного існування, систем цінностей, традицій та вірувань»¹ (Erguc, 2018: 1).

Цілком очікувано, що подібне визначення розкриває радше ціннісний аспект культури, її, так би мовити, покликання в існуванні «темної і дикої» істоти, якою б нібито була людина за відсутності культури. Відтак у світлі згаданого контексту перша і найважливіша функція культури нібито напрошується сама собою: облагороджувати те, що за своєю природою є, у кращому випадку, *tabula rasa*, а з суто біологізаторських позицій – хижка тварина із закладеним потенціалом до виховання, з певною іронією кажучи, в кращих традиціях тієї чи іншої освітньо-виховної системи та/або ідеологічної парадигми: чи то іудо-християнської, чи марксистсько-ленінської, чи конфуціанської абощо.

Однак подібний підхід до трактування суті культури позбавляє дієвості (перетворює на рудимент) вольовий аспект, притаманний (кожній конкретній) людині, точніше – особі як її атрибут, особливо, якщо взяти до уваги психоаналітичний у світлі фрейдизму підхід до трактування творчого поривання як результату сублімації сексуального потягу. У світлі згаданого контексту складається стійке враження про те, що людина творить тільки тому, що перманентно постає обличчям перед «навислою хвилею» неврозу, себто фактом психічного зриву або й розладу. А отже у такому разі творча людина, по-суті, є «гнаною» істотою, гнаною насамперед внутрішнім конфліктом, тоді як посередня людина у крайній своїй позиції виявляється або довершеним розпусником (збоченцем), тобто довершеним нігілістом чи циніком, або невиліковним невротиком (святенником), себто фанатиком якогось вчення чи ідеології.

Проте на суть культури можна подивитися під іншим кутом зору, апелюючи до її, на стільки те можливо, вловлюваної функціональності в бутті всякої істоти, а не лише людини, яку, очевидно, з надуманих підстав довели до статусу «вінця природи». Отже, у спробі незаангажованим оком подивитися на культуру за висхідне варто, до прикладу, взяти твердження про те, що в основі культури як її пусковий механізм, причина існування взагалі та джерело її перманентної трансформації лежить здатність суб'єкта довільно та/або цілеспрямовано у межах можливого змінювати природний, себто первісний (дорефлексивний або, у світлі кантового вчення, апріорний) спосіб існування чого б то було відповідно до певного проекту чи ідеї.

Відтак, культура як сфера людського існування може розглядатися і як продукт раціонально мислячої (рефлексивної) і водночас волюючої істоти,

¹ Мовою оригіналу: culture is «a set of distinctive spiritual, material, intellectual, and emotional features of society or a social group, and that it encompasses, in addition to art and literature, lifestyles, ways of living together, value systems, traditions and beliefs» (Erguc, 2018: 1).

котрою є людина, і як продукт, знову ж таки, мислячої і, очевидно, волюючої істоти, відмінної від людини, котра виступає радше як творець стосовно і простору, у якому віднаходить себе людина, і самої людини, і всього суцього, що так чи інакше представлено у бутті людини. Це вже питання віри і світогляду: від грубого еволюціонізму на платформі примітивного матеріалізму до пансуб'єктивізму, відповідно до якого первинна самотня сутність, наразі в контексті брахманізму, Брахман сновидить незчисленні світи. Тобто, коли всяке нібито існування, активність тощо є лише сновидінням первинної абсолютно самотньої сутності. Водночас, так званим, монотеїстичним світовим релігіям, що належать до спільного кола світоглядної парадигми аврамичного ґатунку, кожній на свій манер впродовж століть вдається невпинно балансувати поміж двома вище згаданими позиціями, так чи інакше інтерпретуючи культуру як симбіоз прояву божественної та людської волі, а також майстерності.

Зрештою, щоб деяким чином просунути у питанні прояснення суті культури та її дійсної функції у бутті людини і людства, логічно було б прояснити, а яким же чином існує культура загалом. Між тим, явна обмеженість пізнавальних можливостей дозволяє лише встановити таке собі когнітивне замкнене коло. Людина, як вона собі відкривається у досвіді уже завжди віднаходить себе у культурному середовищі, а отже складається враження, що культура з'являється до існування (формується, з'являється абощо) раніше, аніж людина. З іншого боку, наявність культури констатується людиною, а отже конститuant є первісним щодо констатованого. Тому складається враження, що саме людина продукує природу, а отже по мірі розвитку продуктивних сил і можливостей людини розвивається і культура. Відтак буття культури та людини з огляду на обмежені когнітивні спроможності тієї ж таки людини видаються взаємопов'язаними і невідчужуваними одне від одного. Тому послідовним буде розуміння буття культури як певним чином впорядкованого континууму існування людства в цілому та людини зокрема як істоти, що неспростовно і, по-суті, дивним чином поєднує в собі дві природи: суто природне (якщо вульгарно – органічне) та культурне (умовно духовне); сукупність усіх наявних, можливих та ймовірних проявів організації існування людини і людства з огляду на властивість людини виокремлювати себе з загального простору буття, протиставляючи себе останньому, та надавати зміст як власному, так і будь-якому іншому існуванню.

Відтак, процес осмислення специфіки буття культури сприяє тому, аби за посередництва обмежених пізнавальних можливостей, притаманних буденній людині, відобразити невлومیм гру або незбагненну комбінацію свободи і зумовленості людини водночас, проявлених в її досвіді і способів існування культури. Парадокс полягає в тому, що буття, яких би ознак чи дефініцій йому надавали, завжди є завершеним проектом,

тобто тим, що виступає неспростовним джерелом і причиною будь-яких проявів існування, не будучи жодним з них. Воно незмінне. Тоді як культура для дослідника виявляється завжди динамічною структурою, що передбачає постійний розвиток і зміну, оскільки сполучена з творчими і продуктивними здібностями суб'єкта. Відтак буття культури є дечим, що інтегрує в собі всі можливі і допустимі потенції (само)розвитку людини і людства. Саме з огляду на незліченну множину способів (усвідомленого і позасвідомого) існування людини, цілком ймовірно, вмонтованих в буття, складається враження про те, що людина здатна довільно продукувати образи власного існування і втілювати їх в реальність, вибудовуючи штучний простір власного помешкання і самореалізації або сферу культури відповідно до власних інтенцій та преференцій чи вподобань.

Іншими словами, суть згаданого парадоксу криється в тому, що нібито спонтанне, випадкове, оперте на свобідну волю людини або її свободу вибору водночас є цілком зумовленим. Отож, може виявитися, що культура насправді є не стільки надбанням людства, набутиим внаслідок автономної активності людини, скільки певним інтегрованим проявом буття, простором становлення людини і людства у відповідності до вже завжди існуючих ейдосів чи ідей в контексті платонові філософії або божественних проєктів з огляду на монотеїстичні течії релігії: «...Навіть однієї волосинки ти не можеш учинити білою чи чорною» (Матвія 56: 36), чи божественним творінням, зважаючи на давню міфологію, зокрема давньогрецьку, відповідно до якої Мойри плетуть нитки життя кожної людини, єднаючи їх в «килим» долі людства або формуючи «килим» культури.

Розглядаючи проблему буття культури під згаданим кутом, можна прийти до своєрідного висновку щодо одного з основоположних питань культури. Мова йде про те, хто визначає хід історії та особливості культури в цілому – еліта, маси, деякий третій умовний суб'єкт чи їх сукупна активність? Зрозуміло, що загальноприйняту і прийнятну картину світу підтримують та перманентно відтворюють перш за все маси. Вони ж підтримують і культуру як сталий штучний, тобто такий, що протистоїть природному, простір спільного існування людства. В свою чергу, тон та можливі вектори розвитку культури задають окремі індивідуальності, умовно кажучи, еліта. Принаймні, до подібної думки схиляються так чи інакше переважна більшість мислителів, зокрема англійський культуролог і філософ, автор дванадцятитомної праці з порівняльної історії цивілізацій «Осягнення історії» А.Д. Тойнбі, котрий «творчу меншість» називає рушійною силою, вважаючи її носієм «життєвого поривання», що діє відповідно до закону «виклику та відповіді» і спонукає за собою «інертну більшість». Але тільки за посередництва інтерпретаторів можлива інтеграція еліти і їх творчого чи інтелектуального надбання в маси.

Роль інтерпретаторів в суспільному існуванні настільки висока тому, що саме інтерпретація як своєрідний пізнавальний процес є тим механізмом, за допомогою якого формується зміст і простір будь-якого інтерсуб'єктивного інтегрованого уявлення, доведеного «сліпою» вірою до статусу знання, зокрема наукового, побутового та теологічного. Таким чином, якщо слідувати в контексті кантової філософії, зокрема ідеї про «річ в собі» та езотеричного досвіду, то людина має справу не зі світом чи речами як вони є, а з враженнями про них, котрі вона постійно «проговорює», тобто відтворює за допомогою невпинного внутрішнього діалогу. Відтак, культура – це контент та водночас інтегративний образ простору існування, колективно витвореного і постійно відтворюваного свідомою (раціональною) істотою, інакше – «продукт» реалізації людиною (неодмінно у своїй множині, тобто спільнотою) своєї другої природи внаслідок експансії чи докладання людських зусиль до проявів суто природного буття. Тоді як буття культури – така собі «річ в собі», котра уможливує існування культури в усіх її можливих і допустимих аспектах та проявах. Водночас, що є причиною того, які саме аспекти буття культури відтворюються кожним окремим індивідом та людством в цілому або певною групою людей, наприклад, етносом, очевидно, встановити не можливо хоча б з огляду на антропологічний бар'єр.

Між тим, за посередництва осмислення буття культури до певної міри все ж проясняється протиріччя, яке не можливо розв'язати, спираючись на лінійне (логічне) мислення. Мова йде про підходи до трактування співвідношення першої і другої природи в самій людині та ролі культури в становленні і існуванні Homo Sapiens загалом. Дві крайні позиції щодо згаданого питання умовно представлені З. Фройдом та Ж.Ж. Руссо. Відповідно до фройдового бачення, «будь-яка культура приречена зводитися на примусі та заборони потягів» (Фрейд, 1998: 134), оскільки лише в такий спосіб можна опанувати деструктивні людські інстинкти та пристрасті і направити їх в конструктивне русло. Відтак в контексті фрейдизму культура виявляється репресивною по своїй суті; тим необхідним злом, котре в кінцевому підсумку нібито призводить до блага – такий собі гетівський Фауст. Тоді як Ж.Ж. Руссо вбачав в культурі механізм руйнування в людині її глибинної природи внаслідок насильницького насаджування штучно зведених на базі цинізму і лукавства норм моралі та етики, наукового знання і мистецьких вподобань та смаків. На його думку, культура не стільки розвиває, скільки розбещує простодушну щиру людину, спонукаючи її до брехні, різноманітних викривлень та неприродної поведінки.

Зрештою, якщо бути послідовним щодо осмислення на разі феномену культури, то можна помітити, що будь-які міркування завжди породжують щонайменше антитезу – деяку спробу розгледіти «зворотну» сто-

рону феномену або виказати і розкрити упущене візаві. Однак подібний підхід насправді сполучений, очевидно, не стільки з пошуком істини, скільки з властивістю, глибоко, як показує життєва практика, вкоріненою, умовно кажучи, у характер людини – схильністю концентруватися не на чомусь, що представлено для сприйняття, безпосередньо, а на власному ставленні або оціночних судженнях щодо сприйнятого. Відтак, суть «втікає» від сприйняття, залишаючись у потенції завжди доступною, але постійно «зайвою». Це стосується і схоплення суті феномену культури: завжди культурна істота «бачить» себе, інших та культуру загалом лише як елемент власних міркувань і засіб підтвердження власної «унікальності» – засобу утвердження власної освіченості, поінформованості тощо, а у кінцевому підсумку – егоїзму, тобто зосередженості на своєму образі.

Висновок. Перефразовуючи східну мудрість, можна сказати, що істинне справді лежить на поверхні. Однак істина кожного разу «втікає», як тільки вчиняється спроба її осмислити. Тому «ціна» переважної більшості текстів чи розлогих міркувань, якщо й виявляється високою, то, як правило, з позицій збитків, яких отримує людина, пускаючись манівами «словоблуддя», хай би як це «некрасиво» звучало. В решті ж випадків, текст сприяє певним чином концентрації уваги реципієнта на чомусь, на що він, зміст тексту і сам текст, натякає, приховуючи суть предмету схоплення поміж рядків. Приховане у такому разі стає набутком образного мислення радше.

Звертаючись до питання культури, при цьому якомога максимально уникаючи оціночних, а по-суті, упереджених міркувань, можливо до певної міри, тобто кому стільки стане снаги, схопити дійсну ситуацію людини. Цю ситуацію, до речі, можна також схопити також розмірковуючи над суттю одного із ключових елементів культури – мистецтва. При цьому, спрощений підхід до трактування мистецтва перетворює останнє у такий собі богемний предмет насолоди, якщо мова йде про творчу еліту, а з іншого боку – сферу виробництва такого собі продукту для, так би мовити, духовного споживання, якщо мова йде про пересічного індивіда та народні маси загалом.

Між тим, у мистецтва значно глибші і водночас явно прозаїчніші функції у житті людини. Сучасна форма мистецтва, тобто така, яка відповідає сучасній людині, як ми себе знаємо споконвіку, є посередником поміж цілісною або, як прийнято говорити простіше, досконалою людиною та буденною людиною, між потенційним і наявним стилем та способом існування людини. Тобто мистецтво не дозволяє буденній людині остаточно забувати про те, що вона потенційно досконала. Звичайно, якщо це не масовонацілений формат, по-суті, псевдомистецтво або, як кажуть, по-народному – попса.

Відтак, справжнє мистецтво не тільки дарує насолоду, але й спонукає глибоко замислитися, переключити увагу з поточних проблем, як і безпосереднього «споживання», так званого, духовного блага, на сутність самого буття, покликання кожної конкретної людини та на дійсну її ситуацію.

Що ж стосується культури з огляду на вище сказане, то вона виявляється таким собі «середовищем», котре акумулює у собі різні способи і стилі існування суб'єкта та шляхи його як набуття цілісності, так і поривання з власною суттю, тобто деградацією до певної межі, яку світова думка так і не спромоглася установити, навіть на рівні релігійних догматів.

Посилання

- Добровольська О.М. (2014) Феномен культури в історико-філософському дискурсі епохи. *Нова парадигма*, Вип. 120, 74-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nora_2014_120_10
- Розенберг А. (2015) Политический дневник Альфреда Розенберга. 1934 – 1944 гг. М.: Фонд «Историческая память», Ассоциация книгоиздателей «Русская книга».
- Фрейд З. (1998) Будущее одной иллюзии (пер. В. В. Библихин). *Вопросы философии*, 8, 132-160.
- Erguc Derya Acar. (2018) Communicating culture and art. URL: www.eacd-online.eu/insights/blog/communicating-culture-and-art

References

- Dobrovolskaya O.M. (2014) The phenomenon of culture in the historical and philosophical discourse of the era. *New paradigm*. Vip 120, 74-85 [in Ukrainian]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nora_2014_120_10.
- Erguc Derya Acar. (2018) Communicating culture and art. URL: <https://www.eacd-online.eu/insights/blog/communicating-culture-and-art> [in Russian]
- Freud S. (1998) Die Zukunft einer Illusion. *Philosophy issues*, No 8, 132-160 [in Russian]
- Rosenberg A. (2015) The political diary of Alfred Rosenberg. Fond "Istoricheskaia pamiat". Book Publishers Association «Russian Book».

Владимир Калуга. Функціональне призначення культури і мистецтва в житті людини з точки зору екзистенціального прагматизма.

Парадоксальність існування чого б то ни було, представлено в досвіді людини, заключається в тому, що всякий феномен відкривається розумінню як щось незмінне і в те ж саме час як постійно змінюване. Таким чином, стає зрозуміло, чому в процесі всієї історії людства постійно існує, так сказати, соціальний запит на дослідження «вечних» питань, на які з позицій повсякденної логіки, здавалося б, можна знайти однозначну відповідь раз і назавжди.

да. И таким образом прекратить всякие ненужные мудрствования, а значит и потерю времени, единожды установив истину.

Между тем, исследования осуществляются в контексте постоянно меняющихся обстоятельств и условий, а, следовательно, их результаты неизбежно высвечивают разные грани одного и того же предмета исследовательского интереса, тем самым создавая и поддерживая иллюзию сложной конструкции исследуемого феномена. Это утверждение, безусловно, относится и к феноменам культуры и искусства. Будучи неизбежными спутниками существования человека как уникального бытия и, вместе с тем, как представителя рода человеческого, упомянутые феномены предстают в сознании человека как постоянно изменчивые.

Между тем, выявление оптимальной функциональной нагрузки упомянутых выше феноменов в каждый дискретный период существования человека способствует как можно более полному его, человека, ориентированию в пространстве текущего бытия. В частности, позволяет сформировать, так сказать, продуктивное представление о перманентном смысле или, лучше сказать, предназначении существования как конкретного человека, так и человеческого сообщества в целом. Таким образом способствует тому, чтобы человек максимально эффективно использовал свои усилия и энергию на протяжении своего существования, направляя их в русло самореализации (реализации собственных проектов) и (само) совершенствования.

Поэтому в статье основной акцент сосредоточен на осмыслении культуры как некоего бытийного континуума человека/человечества, который является одновременно «творением» субъекта, отличного от человека, и «продуктом» творческой активности человека в массе своей. В таком случае культура оказывается некоторой глобальной и глубинной причиной социального движения и развития (или деградации) человека/человечества, поскольку определенным образом противостоит чистой природе человека. То есть между чистой природой человека и культурной формой его бытия оказывается определенная несовместимость, будучи причиной перманентного внутреннего напряжения. Это напряжение, очевидно, и есть движущей силой для любой активности, в т.ч. тяготения к изменениям. Искусство же в таком случае выступает своеобразным посредником между целостным, то есть совершенным в контексте любой ценностно-нравственной системы, и обыденным человеком. Кроме того, искусство оказывается некой лакмусовой бумажкой, позволяющей выявлять уровень «токсичности» культурной среды для становления уникального конкретного человека, в частности.

Ключевые слова: культура, искусство, человек, смысл существования, функциональная нагрузка.

Kaluha Volodymyr. Functional load of culture and art in the existence of man due to existential pragmatism

The paradox of the existence of something that was presented in the experience of man is that every phenomenon is variable and unchanging at

one time. Consequently, it becomes clear why the relevance of the study of “eternal” questions, which it seemed could be found unambiguously, is constantly maintained. And so stop any searches by establishing the truth. At least the research is always in changing circumstances and conditions, and therefore their acquisitions constantly highlight different faces of the same. This statement, of course, also applies to the phenomenon of culture and art. Being irrefutable companions of the existence of man as a personality, and on the other hand - in its plural, these phenomena are constantly changing.

Meanwhile, the establishment of their optimal functional load in the discrete period of human existence promotes the fullest possible orientation of the last in the current being. In particular, it allows us to form, so to speak, a productive impression of the permanent content of the existence of both: a particular person and the human community as a whole. This way helps people to maximally use their efforts and energy throughout their existence, directing them to the path of self-realization (implementation of their own projects) and (self) improvement.

Therefore, the main focus of the article is on understanding culture as such an existential continuum of man / mankind, which is at the same time a “creation” of a subject different from man and a “product” of the creative activity of man in his own weight. In this case, culture appears to be some global and profound cause of social improvement and (or degradation) of man / mankind, since it is somehow opposed to the pure nature of man. That is, there is a certain incompatibility between the pure nature of man and the cultural form of its existence, which gives rise to stress, and the latter becomes the driving force for change. Art, in this case, serves as a kind of intermediary between the integral, that is, perfect in the context of any value-moral system, and ordinary person. In addition, art is a kind of litmus test that allows you to determine the level of “toxicity” of the cultural environment in particular.

Key words: *culture, art, man, the meaning of existence, functional load.*

Калуга Володимир Федорович, доктор філософських наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин і суспільних дисциплін, Національний університет біоресурсів і природокористування України.

ORCID:<https://orcid.org/0000-0003-4744-826X>

E-mail: kalugavl@ukr.net ; kalugavl@nubip.edu.ua

Volodymyr Kaluha, Doctor of Sciences (Doctor of Philosophy), professor of department of International Relations and Social Sciences, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ORCID:<https://orcid.org/0000-0003-4744-826X>

e-mail: kalugavl@ukr.net ; kalugavl@nubip.edu.ua